



Archeologienota

met uitgesteld vooronderzoek
Bavikhove, Eerste Aardstraat

Titel

Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Bavikhove, Eerste Aardstraat

Auteur(s)

Lien Van der Dooren

Opdrachtgever

Franky Galle

Els Vanackere

BAAC-Projectnummer

2016-342

Plaats en datum

Gent, 13 juli 2016

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport XX

ISSN 2033-6898

Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Archeologische voorkennis.....	3
1.3	Onderzoeksopdracht	4
1.3.1	Algemene beschrijving en doel.....	4
1.3.2	Aanleiding	4
1.3.3	Beschrijving ingreep/ geplande werken.....	5
1.3.4	Randvoorwaarden	6
1.4	Strategie en werkwijze.....	6
2	Assessment Bureauonderzoek.....	8
2.1	Methoden en technieken	8
2.2	Assessment onderzoeksgebied	8
2.2.1	Landschappelijke en bodemkundige situering	8
2.2.2	Historiek.....	15
2.2.3	Cartografische bronnen	16
2.2.4	Archeologische data	19
2.2.5	Vroegste bewoning.....	20
2.3	Besluit.....	21
2.3.1	Archeologische verwachting	21
2.3.2	Afweging noodzaak verder vooronderzoek en het potentieel op kennisvermeerdering	21
2.3.3	Samenvatting gespecialiseerd publiek	22
2.3.4	Samenvatting niet gespecialiseerd publiek	22
2.4	Lijst met figuren	23
2.5	Lijst met tabellen.....	23
2.6	Bibliografie	23
3	Bijlagen	25
3.1	Privacyfiche (wordt afzonderlijk bijgeleverd)	25
3.2	Tabel met archeologische perioden	26

1 Beschrijvend gedeelte

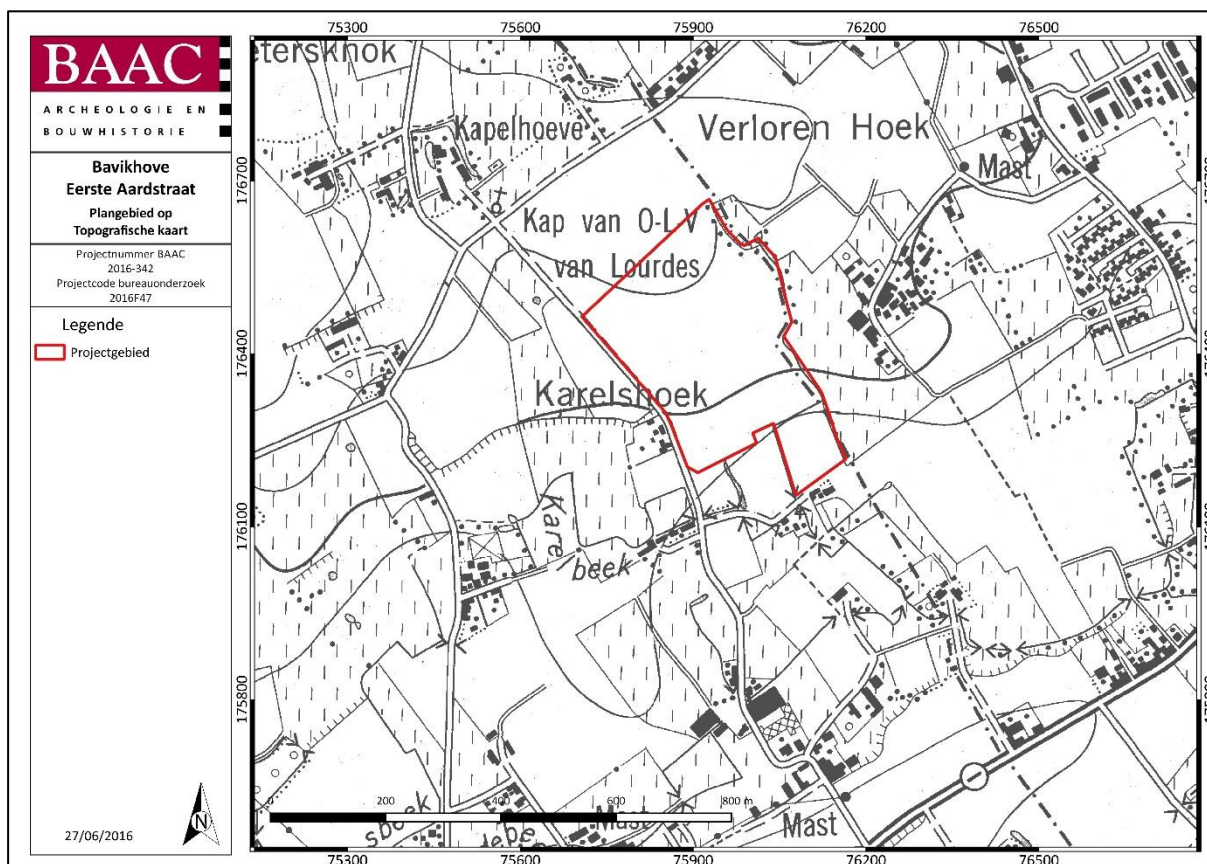
1.1 Administratieve gegevens

Naam site: Bavikhove, Eerste Aardstraat

Onderzoek: Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek

Ligging: Eerste Aardstraat 30
8531 Harelbeke

Topografische kaart:

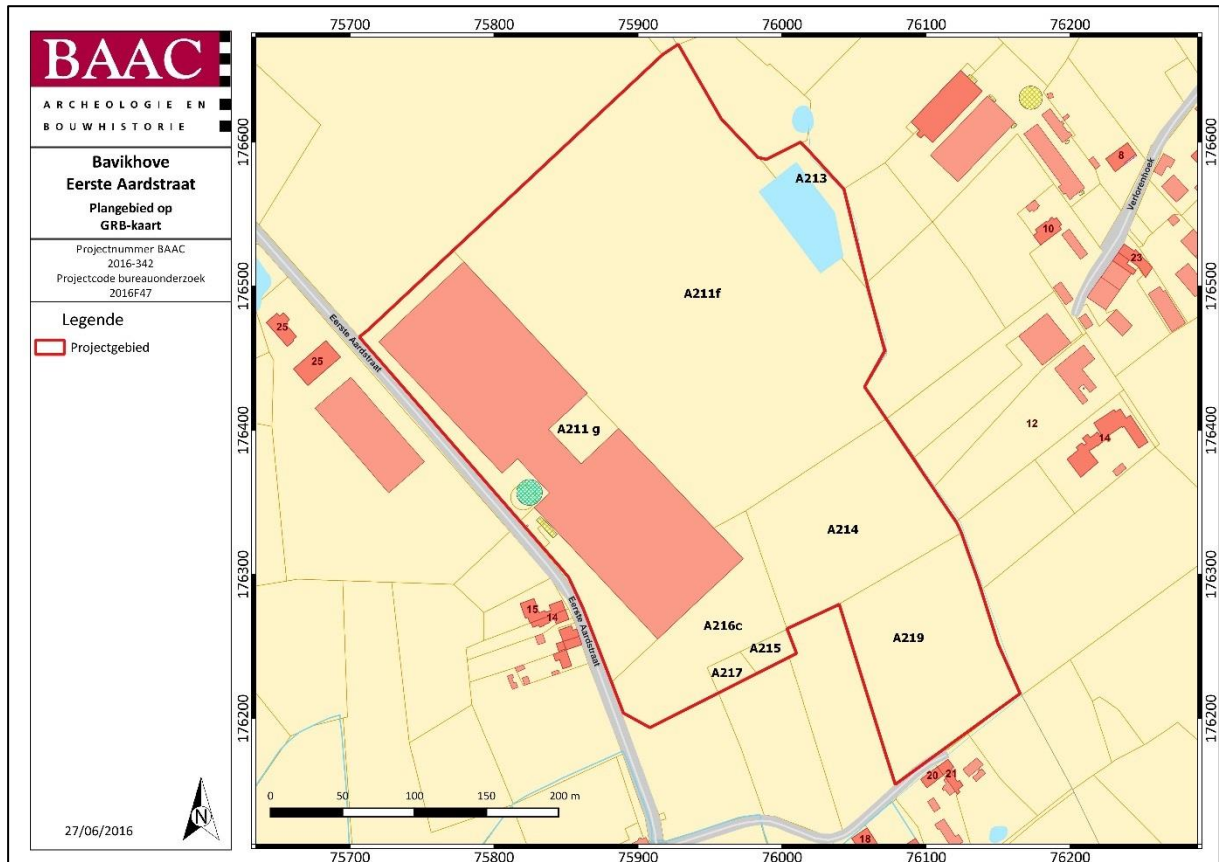


Figuur 1: Situering plangebied (in het rood) op de topografische kaart¹

¹ AGIV 2016b.

Kadaster:

Afdeling 4, sectie A, 211g, 211f, 213 (partim), 214, 215 (partim), 216c, 217 (partim) en 219



Figuur 2: Situering plangebied (in het rood) op de GRB-kaart²

Coördinaten:

N X: 3.3159 y: 50.8956

O X: 3.3179 y: 50.8937

Z X: 3.3181 y: 50.8911

W X: 3.3128 y: 50.8938

Opdrachtgever:

Franky Galle en Els Vanackere

Veldstraat 1a

8770 Ingelmunster

Uitvoerder:

BAAC Vlaanderen bvba

Erkenningsnummer BAAC Vlaanderen:

2015/00020

Projectcode BAAC Vlaanderen:

2016-342

Projectcode bureauonderzoek:

2016F47

Erkend archeoloog:

Jeroen Vanden Borre / 2015/00021

² AGIV 2016b.

Bewaarplaats archief: BAAC Vlaanderen bvba (tijdelijk)
 Grootte projectgebied: ca. 115.000 m²
 Uitvoeringsperiode: juni/juli 2016
 Aanleiding: Uitbreiding landbouwbedrijf en omgevingswerken



Figuur 3: Situering plangebied (in het rood) met gekende verstoringen op een orthofoto³

Wettelijk depot: Bij gebrek aan een erkend depot voor deze omgeving, zal mogelijk overleg met de gemeente noodzakelijk zijn indien vondsten en stalen worden verzameld bij vooronderzoek.

Resultaten: volle middeleeuwen, archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, proefsleuven

1.2 Archeologische voorkennis

Er is geen eerder archeologisch (voor)onderzoek voor het plangebied bekend.

³ AGIV 2016a.

1.3 Onderzoeksopdracht

1.3.1 Algemene beschrijving en doel

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaand aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, cartografische en andere historische bronnen, en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Dit gebeurt in een prospectiefase die kan bestaan uit booronderzoek en/of gravend vooronderzoek in de vorm van proefsleuven en/of proefputten.

Het doel van het **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen). Dit wordt, samen met de gegevens uit het bureauonderzoek, beschreven in de archeologienota.

1.3.2 Aanleiding

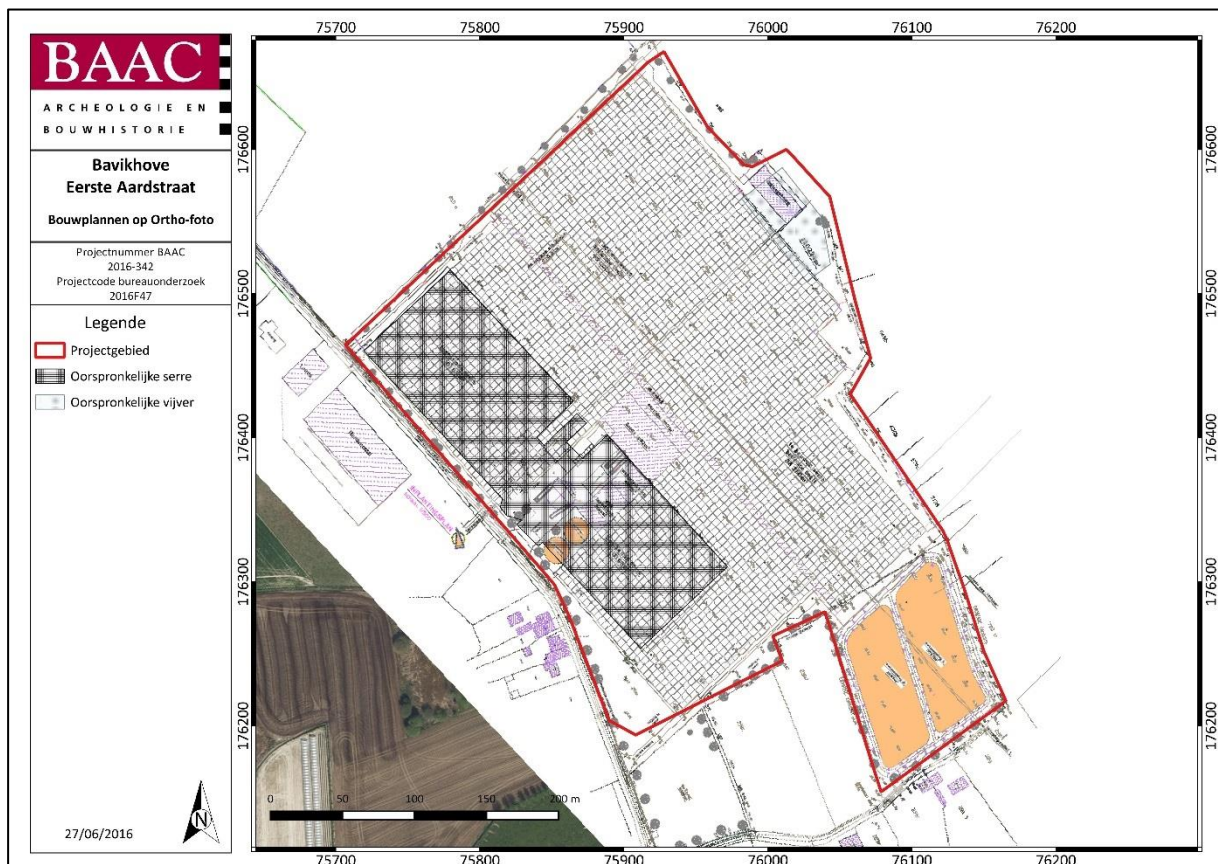
Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft BAAC Vlaanderen bvba in opdracht van Franky Galle en Els Vanackere een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zullen door de opdrachtgevers een nieuwbouw ter uitbreiding van het huidige landbouwbedrijf en overige omgevingswerken gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen (waaronder de afbraak van de huidige serres, aanleg van nieuwe serres, een bijhorende loods en folievijvers) die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

Wanneer de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt, en de totale oppervlakte van de bodemingreep 1000 m² of meer bedraagt en de percelen volledig buiten een archeologische zone vallen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied te Bavikhove Eerste Aardstraat bedraagt circa 11,5 hectare en valt buiten een archeologische zone, m.a.w. een archeologienota in de vorm van een bureauonderzoek dient bij de stedenbouwkundige aanvraag te worden gevoegd.

Het onderzoek werd uitgevoerd in juni/juli 2016 onder leiding van erkend archeoloog Jeroen Vanden Borre. Lien Van der Dooren werkte mee aan het onderzoek. Contactpersonen bij de opdrachtgever waren Franky Galle en Els Vanackere. In de aangeleverde archeologienota worden de locatie van het terrein en de geplande werken geanalyseerd.

1.3.3 Beschrijving ingreep/ geplande werken

De opdrachtgever plant op het terrein de afbraak van de oorspronkelijke serres en de bouw van nieuwe serres, logistieke gebouwen en twee folievijvers. Hierbij worden eventueel aanwezige archeologische waarden binnen het plangebied onherroepelijk vernietigd. De aard en de omvang van de ingrepen worden verder beschreven.



Figuur 4: Weergave van de geplande ingrepen (plot door BAAC op orthofoto)⁴

De geplande werken voorzien een volledige sloop van alle opstaande bebouwing en het optrekken van een nieuw landbouwcomplex. Aanvullend zal het merendeel van het terrein worden genivelleerd.⁵ Hierbij wordt de ene helft van het terrein afgegraven, terwijl de andere helft wordt opgehoogd. Ook de huidige vijver zal gedempt worden. De nieuwe vijvers zullen worden uitgegraven en rondom zal een talud worden opgeworpen. Op de oude vijver komt een nieuw logistiek gebouw. Verder worden ook nog twee nieuwe warmwatertanks, een technisch lokaal, een loods en gebouw voor watertechniek, een grote uitbreiding van de serres zelf, een serre pad en corridor aangelegd. Met deze werkzaamheden gaan ook funderingen en nutsleidingen gepaard. Op de locatie waar het terrein wordt opgehoogd kan men dus niet garanderen dat het bodembestand onaangeroerd blijft. Rondom de

⁴ De originele bouwplannen van de opdrachtgever zijn toegevoegd in bijlage.

⁵ De originele doorsnedeplannen van de opdrachtgever zijn toegevoegd in bijlage.

serres worden nog wegen van steenslag en beton aangelegd. Op sommige plaatsen zal de gracht aan de straatkant worden gedempt en zullen nieuwe ingangen worden aangelegd.

1.3.4 Randvoorwaarden

Vanwege de huidige toegankelijkheid van het terrein (aanwezigheid van groeiende gewassen), betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat de ingreep in de bodem zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip (ten vroegste na 15 september – na de oogst) uitgevoerd dient te worden.

1.4 Strategie en werkwijze

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie, is deze te situeren binnen een breder landschappelijk-historisch kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en archeologische literatuur en de Centrale Archeologische Inventaris.

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij worden de gekende archeologische, historische en geologische/geografische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd. Aansluitend wordt een uitgebreide cartografische analyse van de onderzoekslocatie uitgevoerd. Volgende kaarten worden opgezocht en geanalyseerd:

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart
- Bodemgebruikskaart
- Potentiële-bodemerosiekaart

Hierbij moet worden opgemerkt dat de bodemgebruikskaart feitelijk niet geschikt is voor bestudering op perceelsniveau. In de begeleidende tekst op de website van AGIV staat het volgende: *'De informatie die door deze datasets gegeven wordt is kleinschalig. Dit heeft een belangrijke implicatie. De informatie die men haalt uit een groter gebied zoals bijvoorbeeld een provincie of het volledige Vlaamse gewest zal nauwkeuriger zijn dan de informatie die men tracht te halen uit bijvoorbeeld een bepaalde buurt. Dit wordt duidelijk wanneer ingezoomd wordt in het digitale bestand. Naarmate de kaart steeds meer vergroot wordt, zal op een bepaald moment de samenhang tussen de verschillende bodemgebruikstypes verdwijnen. Het is dan ook sterk aan te raden deze kaart niet te gebruiken voor lokale studies. De informatie die hieruit gehaald wordt, is onzeker.'*⁶ De kaart werd toegevoegd omdat

⁶ https://download.agiv.be/Producten/Detail?id=12&title=Bodembedekkingsbestand_opname_2001

ze vereist wordt in de Code van Goede Praktijk, maar moet met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

De geomorfologische kaart werd niet geconsulteerd aangezien deze niet bestaat voor het plangebied.

Historische en archeologische kaarten:

- CAI-kaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen/Poppkaart
- Vandermaelenkaart

De CAI-kaart wordt weergegeven met het grootschalig referentiebestand als onderkaart. Het plangebied en zijn onmiddellijke omgeving worden op de Ferrariskaart, Atlas der Buurtwegen, Poppkaart en Vandermaelenkaart besproken. De historische en archeologische kaarten worden gebruikt om een historisch-archeologische interpretatie van de locatie te bekomen.

Er werd geen wetenschappelijk advies ingewonnen bij derden.

2 Assessment Bureauonderzoek

2.1 Methoden en technieken

Vondsten, stalen, conservatie en sporen

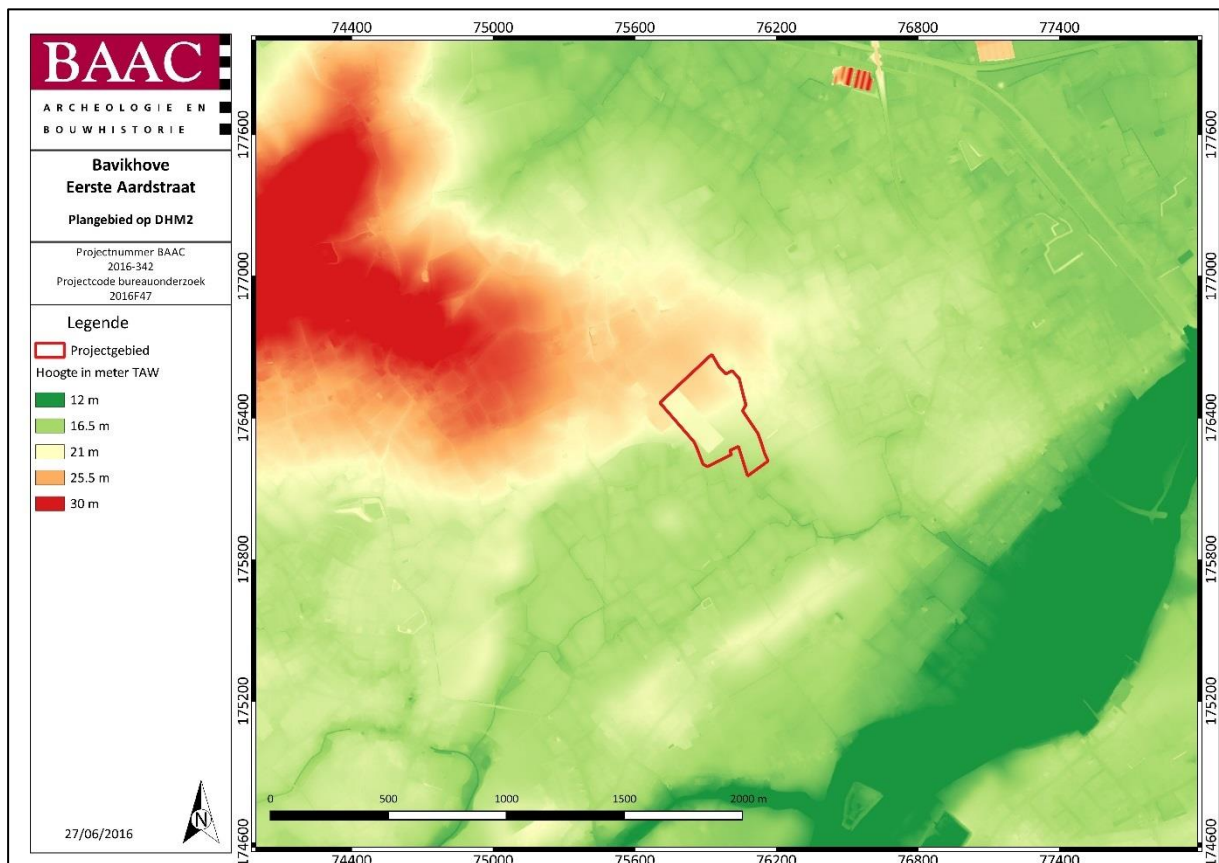
N.V.T.

2.2 Assessment onderzoeksgebied

2.2.1 Landschappelijke en bodemkundige situering

2.2.1.1 Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Figuur 1 en Figuur 2. Het onderzoeksgebied te Bavikhove is gelegen aan de Eerste aardstraat. De oostelijke percelen lopen net tegen de grens van Bavikhove met Wielsbeke. De omgeving rondom het plangebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) op een hoogte tussen 12 m en 25 m +TAW.

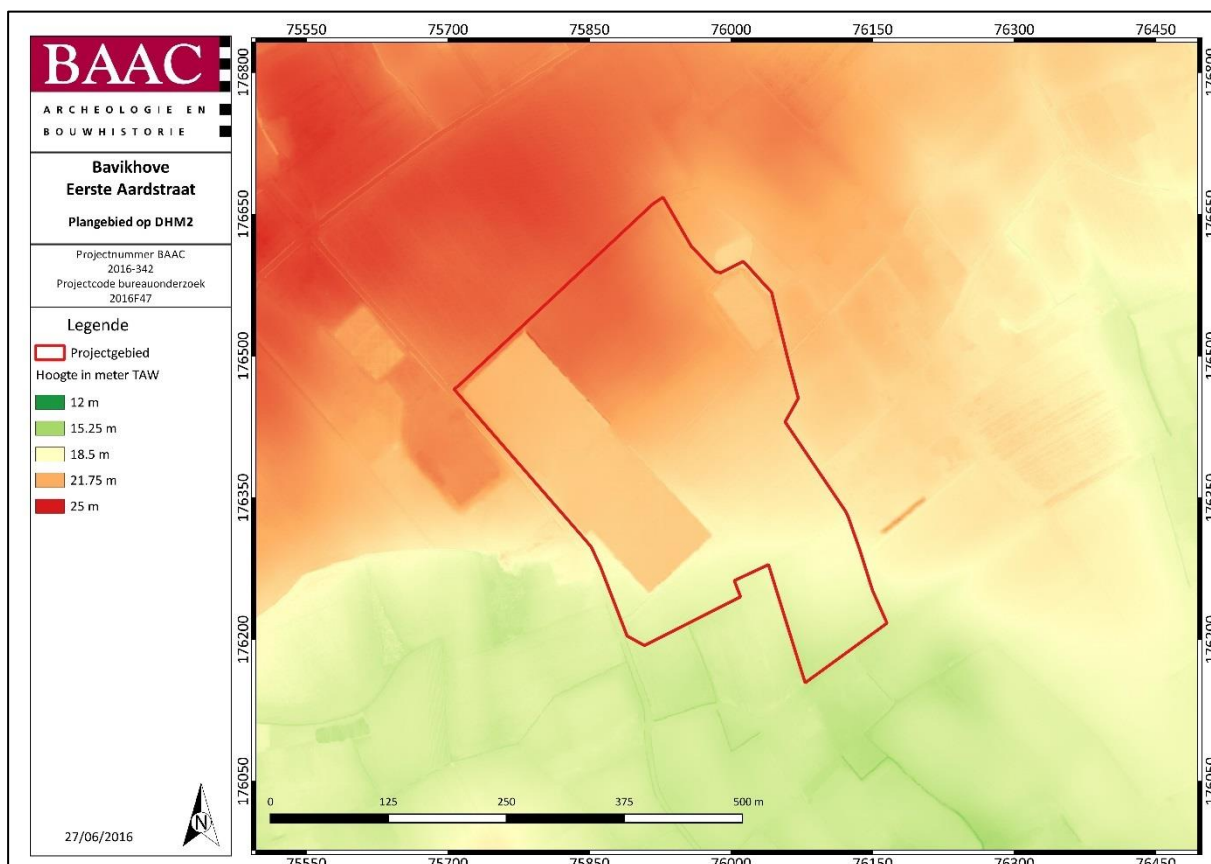


Figuur 5: Situering plangebied (in het rood) op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)⁷

Op Figuur 6, een detail van de DHM ter hoogte van het plangebied, is te zien dat zowel de huidige serres als de huidige vijver reeds genivelleerd zijn in het verleden. Vermoedelijk werd bij de bouw van het huidige landbouwcomplex het terrein deels afgegraven en deels opgehoogd. Deze werken zullen

⁷ AGIV 2016b.

ongetwijfeld hun sporen hebben nagelaten in het bodemarchief. Aan de hand van de bureaustudie kan niet met zekerheid bepaald worden in welke mate het bodemarchief reeds aangetast is.

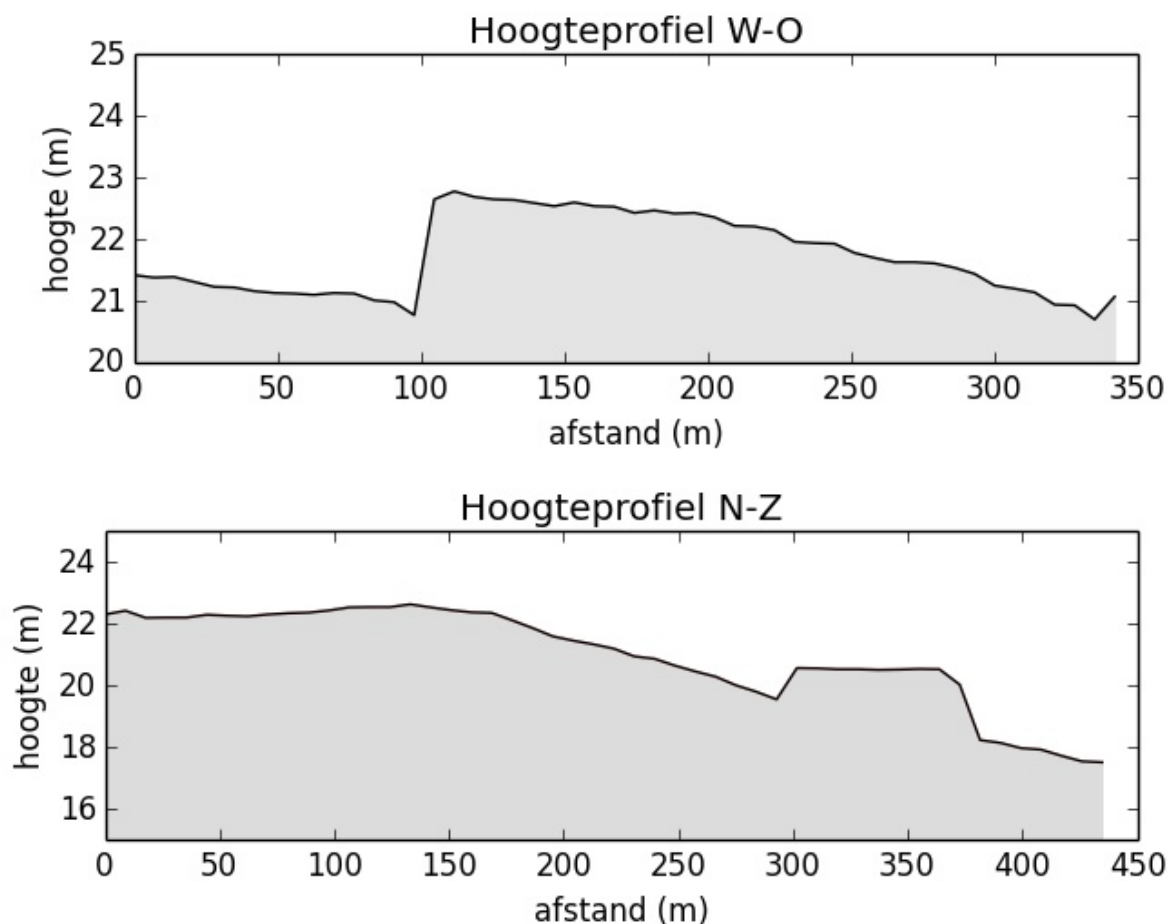


Figuur 6: Situering plangebied (in het rood) op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) (detail)⁸

Zowel op het Digitaal Hoogte Model (Figuur 6) als op de hoogteprofielen (Figuur 7) is te zien dat het terrein lichtjes noord-zuid hellend is, en een zeer onregelmatig oppervlak heeft.

Het plangebied heeft een totale oppervlakte van 11,5 hectare en bestaat tot op heden uit een landbouwcomplex met serres, een vijver en akkerland waarop vlas wordt geteeld.

⁸ AGIV 2016b.



Figuur 4: Hoogteverloop terrein⁹

2.2.1.2 Geologie en landschap

2.2.1.2.1 Algemeen

Het onderzoeksterrein bevindt zich in de zandleem-leemstreek in het Land van Roeselare-Kortrijk, op de overgang tussen het Hoogland van Hulste en de alluviale Leievallei. De nabijgelegen Paddebeek watert oostwaarts af en mondt uit in de Leie. Het landschap varieert tussen smalle en diepe ingesneden valleien en geprononceerde kouterruggen. De valleien bestaan uit vochtige graslanden, terwijl de kouterruggen bestaan uit vruchtbaar open akkerland.¹⁰

2.2.1.2.2 Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

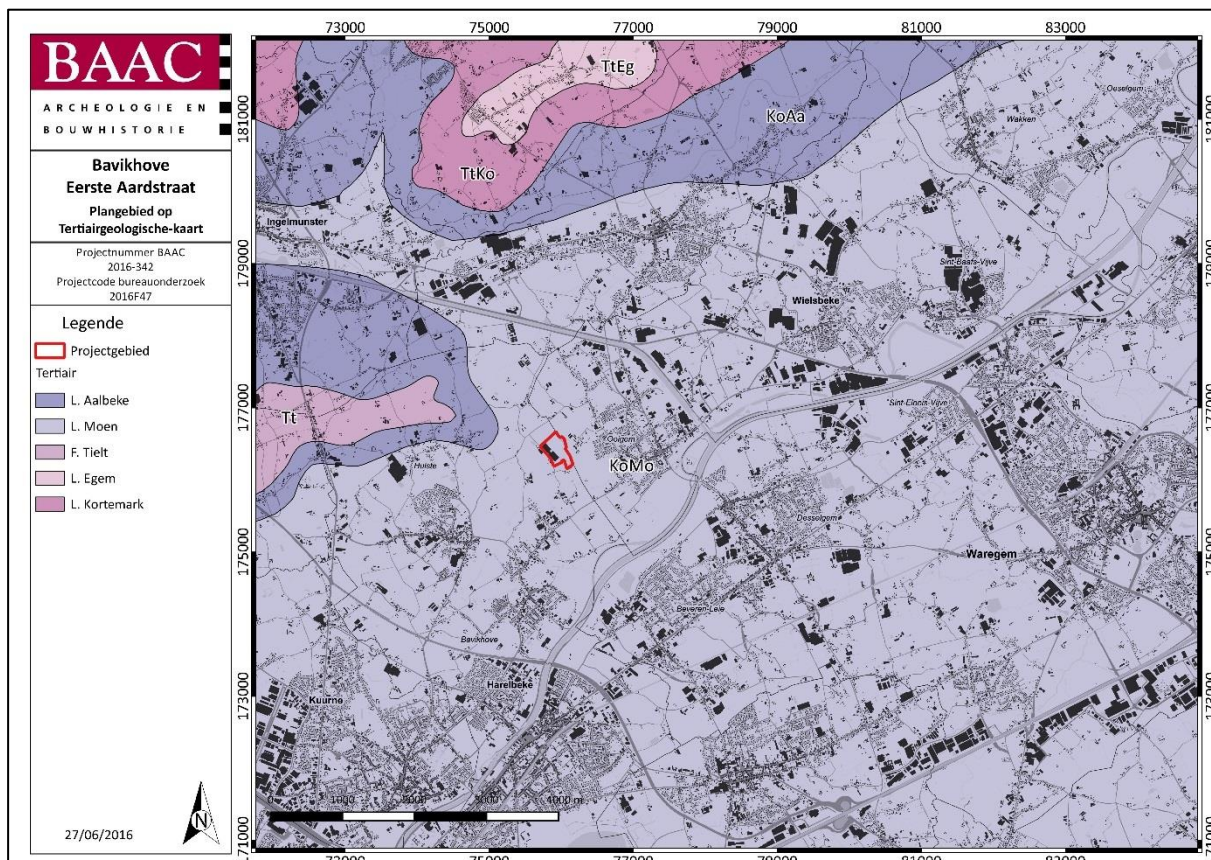
Op basis van de *Databank Ondergrond Vlaanderen*¹¹ wordt binnen het plangebied het tertiair substraat gevormd door het lid van Moen (KoMo), dat deel uitmaakt van de Formatie van Kortrijk. De Formatie van Kortrijk is een mariene afzetting bestaande uit kleiige sedimenten met een laag aantal macrofossielen. Het Lid van Moen bestaat uit grijze, kleiige grove silt met kleilagen en bevat *Nummulites Planulatus*, ééncellige micro-organismen die miljoenen jaren geleden in zee leefden.¹²

⁹ AGIV 2016b.

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2016.

¹¹ DOV Vlaanderen 2016.

¹² De Geyter 1999, 29.



Figuur 7: Situering plangebied (in het rood) op de tertiairgeologische kaart¹³

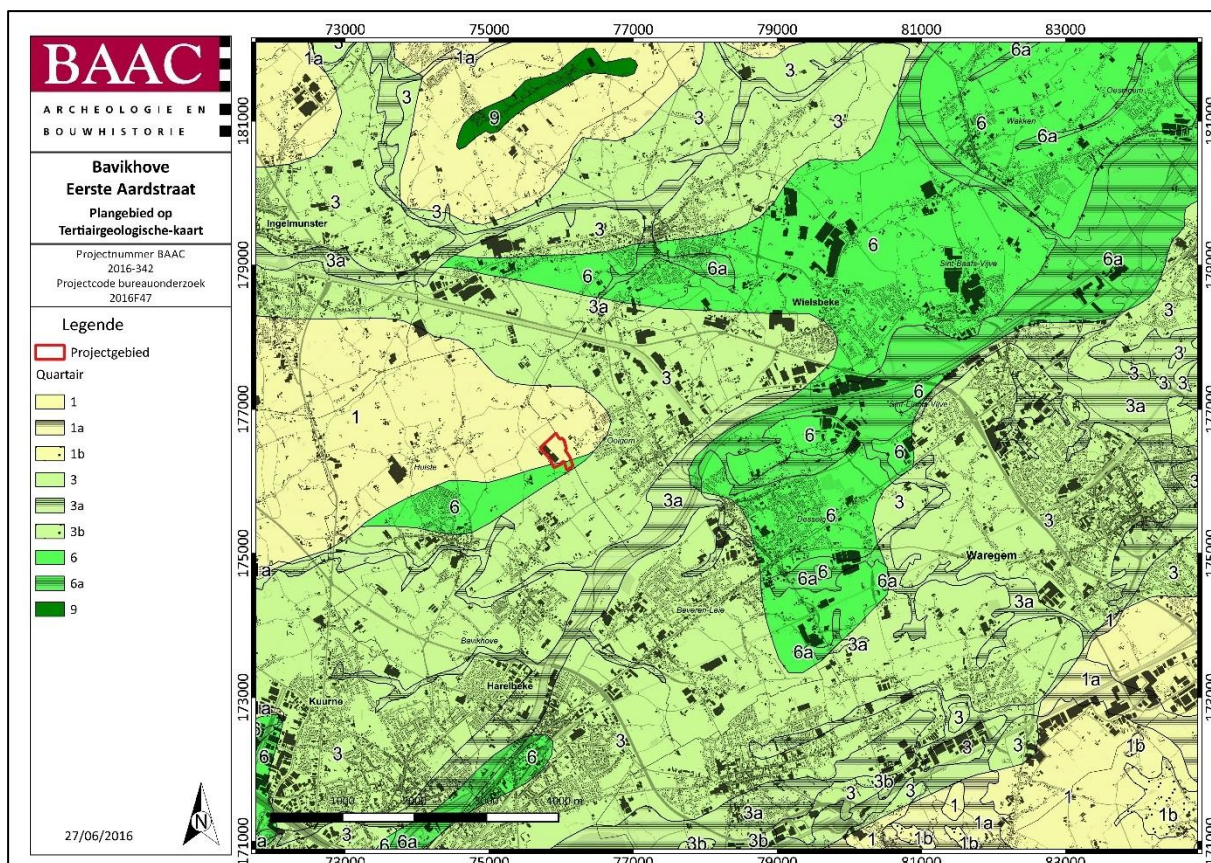
2.2.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart valt het plangebied binnen de profieltypes 1 en 6.

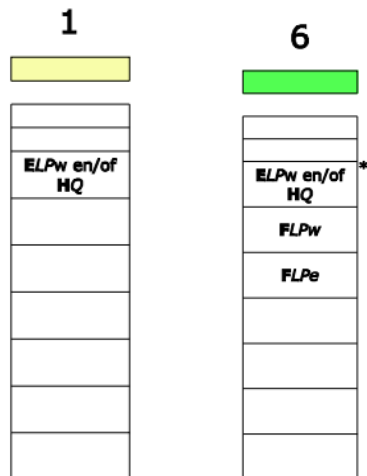
Profieltype 1 wijst op een eolische afzetting daterend uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijks zelfs vroeg-Holoceen. In het noorden van het land bestaat deze afzetting uit zand- tot zandleem, en een hellingsafzetting uit het Quartair. Profieltype 6 bestaat uit dezelfde eolische en hellingsafzettingen, maar hier is de karteereenheid mogelijk afwezig. Er worden eveneens fluviale afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en Eemiaan (Laat-Pleistoceen) gekarteerd.¹⁴

¹³ DOV Vlaanderen 2016.

¹⁴ Bogemans 2005.



Figuur 8: Situering plangebied (in het rood) op de quartairgeologische kaart schaal 1:200.000¹⁵



Figuur 9a (links) en 9b (rechts): Kenmerken van de quartair geologische kaart binnen het plangebied¹⁶

¹⁵ DOV Vlaanderen, 2016.

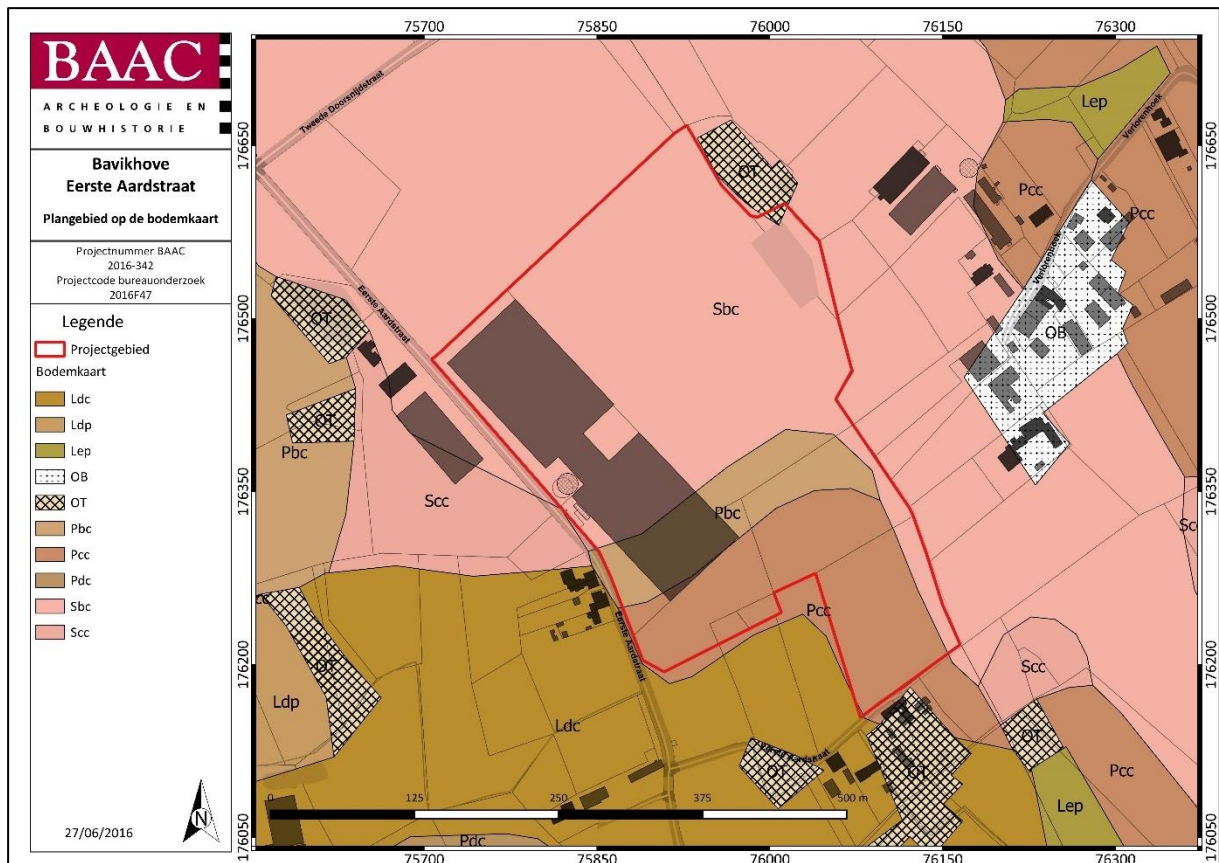
¹⁶ AGIV 2016b.

2.2.1.2.4 Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen¹⁷ staat de bodem binnen het plangebied gekarteerd als droge lemige zandbodem (Sbc) tot (matig) droge licht zandleembodem (Pcc en Pbc). De ruime omgeving staat grotendeels gekarteerd als (matig) droge lemige zandbodem (Scc en Sbc) en matig natte zandleembodem (Ldc). Alle bodemtypes hebben in dit geval een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont.¹⁸

Bodemtype **Sbc** wordt gekenmerkt door een droge lemige zandgrond met een circa 25 cm dikke bouwvoor. De textuur B-horizont is gedeeltelijk opgelost. Tussen de 90 en 120 cm onder maaiveld vormen zich talrijke ijzerconcreties. In de zomer is de bodem droog en verstuvingsgevoelig. Deze grond is goed geschikt voor intensieve groenteteelt, matig geschikt voor weinig eisende teelten en ongeschikt voor weiland.¹⁹

Bodemtype **Pbc** wordt gekenmerkt door een droge lichte zandleembodem met een 25 tot 50 cm dikke bouwvoor. Onder de Ap bevindt zich een zwak ontwikkelde B-horizont met een dikte van 30 tot 50 cm. Roestverschijnselen komen pas voor tussen de 90 en 120 cm onder maaiveld. Tijdens de zomer zijn deze gronden te droog. De grond is goed geschikt voor de meeste akkerbouwteelten en extensieve groenteteelt.²⁰



Figuur 10: Situering plangebied (in het rood) op de bodemkaart van Vlaanderen²¹

¹⁷ AGIV 2016b.

¹⁸ DOV Vlaanderen 2016c.

¹⁹ Van Ranst 2000.

²⁰ Van Ranst 2000.

²¹ AGIV 2016b.

Bodemtype **Pcc** wordt gekenmerkt door een matig droge lemige zandbodem met een humeuze, grijsbruine bovengrond. De sterk gevlekte textuur B-horizont is verbrokkeld en bevat ijzerconcreties. De restverschijnselen in deze horizont beginnen ongeveer op 60 tot 90 cm diepte. Deze bodems hebben een goede waterhuishouding en zijn daardoor zeer geschikt voor aardappelteelt, zomergranen en extensieve groenteteelt.²²

Op de potentiële bodemerosiekaart staat het plangebied gekarteerd als 'zeer laag'. Dit houdt in dat, op de gekende verstoringen na, de kans op erosie heel klein is. Dit kan alleen maar een positieve invloed hebben op de bewaringstoestand van mogelijk aanwezige archeologische resten.

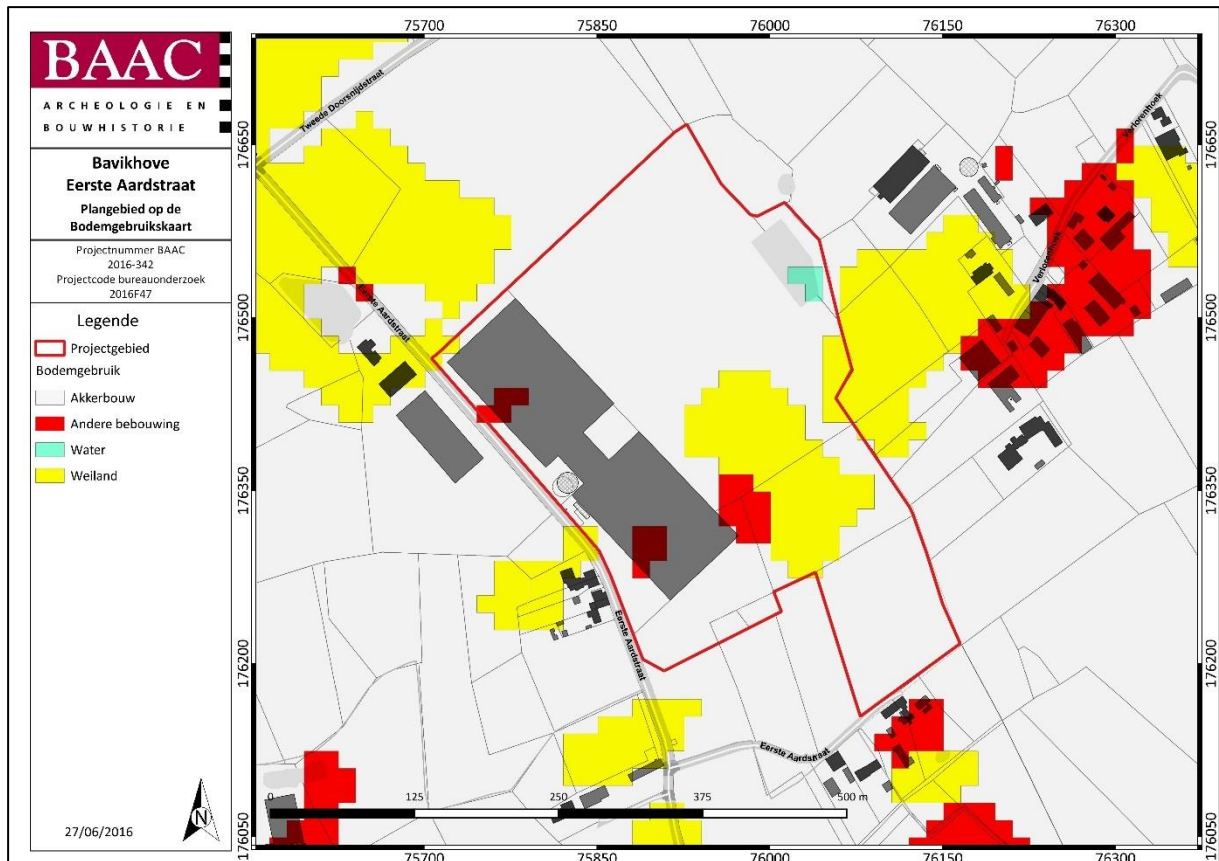


Figuur 9: Situering plangebied (in het rood) op de bodemerosiekaart van Vlaanderen²³

Op de bodemgebruikskaart staat het plangebied ingericht met weiland, akkerbouw, water en bebouwing. De bebouwing slaat op het oorspronkelijke landbouwcomplex; het water op de antropogene vijver ten noordoosten van het bedrijf. De velden rondom het complex zijn voornamelijk in gebruik als akker- en weiland.

²² Van Ranst 2000.

²³ AGIV 2016b.



Figuur 10: Situering plangebied (in het rood) op de bodemgebruikskaat van Vlaanderen²⁴

2.2.2 Historiek

Het plangebied ligt in Bavikhove, een deelgemeente van Harelbeke. In de historische bronnen komt de gemeente pas voor in 1120. De naam Bavikhove is vermoedelijk een Germaans toponiem dat in het begin van de 12^{de} eeuw vermeld werd in de *Rotulus Harlebeccensis* als *villa Bavinghova* of *villa Bauinghoua*^{25,26} De nederzetting in de uitlopers van het Methelawoud, op de gronden van Ooigem, werd vermoedelijk kort vóór 1100 gesticht. Tot in de 14^{de} eeuw zouden de heren van Ooigem de heren van Bavikhove zijn.²⁷ Op het einde van de 12^{de} eeuw vinden we Bavikhove opnieuw terug in de historische bronnen. Het betreft een tekst over een schenking met een verwijzing naar *Bavencovia*, en met de vermelding van een watermolen op de *Suensbeek*.²⁸ Bavikhove bestond tijdens de middeleeuwen uit een verspreide landelijke bewoning met omwalde hoeves. Velen daarvan kennen uitlopers tot in de moderne tijd en werden destijds opgetekend op de kaart van Ferraris.

Het oprukken van het protestantisme zorgde in de tweede helft van de 16^{de} eeuw voor onrustige tijden. De beeldenstorm en tegenreactie van de Spaanse vorsten hadden desastreuze gevolgen voor de streek. In 1572 werd Bavikhove het slachtoffer van de Geuzen met grote vernieling tot gevolg. De uitbraak van de pest in 1584 was dan weer verantwoordelijk voor een terugloop van het inwonersaantal met bijna 75%. Op het einde van de 16^{de} eeuw herneemt de landbouwactiviteit zich

²⁴ AGIV 2016b.

²⁵ Hasquin 1980, 71.

²⁶ Stadsarchief 2016.

²⁷ Hasquin 1980, 71.

²⁸ Stadsarchief 2016.

stilletjes aan terug. Grote voorspoed blijft echter uit. De 17^{de} eeuw werd een eeuw vol oorlogen, epidemieën, ondervoeding als gevolg van een graan crisis (1694) en zware belastingen.²⁹

Na de Vrede van Utrecht zou de economische toestand gestaag verbeteren met een periode van vooruitgang als gevolg. Het dorpsplein van Bavikhove werd volledig hersteld en verbouwd met steun vanuit Rome, maar kende nog niet haar huidige omvang. Ook enkele van de hofsteden werden vernieuwd. Vanaf 1739 werden ook de eerste wevers geregistreerd.³⁰

In het begin van de 19^{de} eeuw behoorde de gemeente nog toe aan het bisdom van Gent. Onder invloed van de vlasnijverheid explodeerde de gemeente in de tweede helft van de 19^{de} eeuw. Door de toelating van het roten in de Leie nam de nijverheid al gauw industriële proporties aan. De dorpskern neemt in deze periode zijn huidige vorm aan met rondom een exponentiële toename van bebouwing waaronder de Eerste Aardstraat. In de late 19^{de} eeuw werd de brouwerij Bavik opgetrokken aan de latere Rijksweg.³¹

Ook in het begin van de 20^{ste} eeuw kende de dorpskom van Bavikhove de nodige vernieuwingen en uitbreidingen. Tussen 1920-1940 zorgde de vlasnijverheid voor grote tewerkstelling. Als gevolg van het verbod op roten in de Leie daalde de nijverheid echter na 1950. Door de industriële expansie van het gehele Kortrijkse gewest en enkele bloeiende familiebedrijven bleef de gemeente genieten van een economische groei. Gedurende de Tweede Wereldoorlog bleef Bavikhove niet gespaard. De Leieslag in 1940 moest de Duitsers verhinderen de rivier over te steken. De Belgische infanterie faalde echter en de Slag ging gepaard met schade aan huizen en openbare gebouwen. De tweede helft van de 20^{ste} eeuw werd gekenmerkt door een grote bevolkingsexpansie. Het stijgend aantal bewoners had de ontwikkeling van nieuwe woonwijken tot gevolg. In 1977 fuseerde Bavikhove met Hulste en Harelbeke.³²

2.2.3 Cartografische bronnen

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing aan de onderzoekslocatie door de eeuwen heen. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16^{de} eeuw of later voorhanden zijn. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. In de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten.

De oudste bruikbare cartografische bron waarop het plangebied gedetailleerd is weergegeven is de Ferrariskaart. Dit is een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van Joseph de Ferraris, een generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.³³ Op de Ferrariskaart situeert het plangebied zich ten westen van *Oyghem* of Ooigem en ten zuidwesten van Hulste. De onderzoekslocatie bevindt zich ten noorden van de gemeente Bavikhove. Het plangebied is ingericht als akkerland dat zich kenmerkt door zowel een open als een heggelandschap. In het uiterste zuiden doorkruist het plangebied bosland. De ruime omgeving wordt gekenmerkt door geïsoleerde

²⁹ Inventaris onroerend erfgoed 2016.

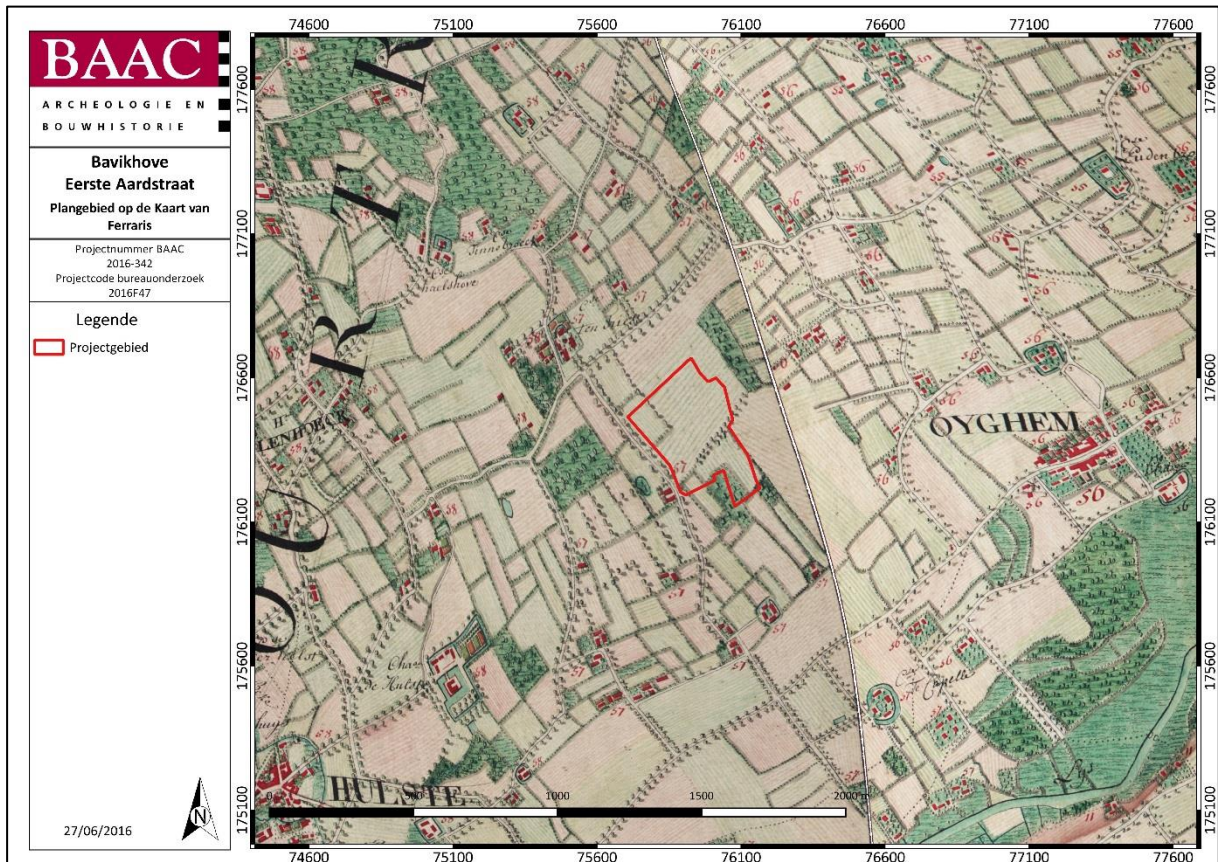
³⁰ Inventaris onroerend erfgoed 2016.

³¹ Inventaris onroerend erfgoed 2016.

³² Inventaris onroerend erfgoed 2016.

³³ http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.

boerderijen en sites met walgracht die teruggaan tot de late middeleeuwen. Naar het oosten toe, richting de vallei van de Leie, maakt het akkerland plaats voor schorren.



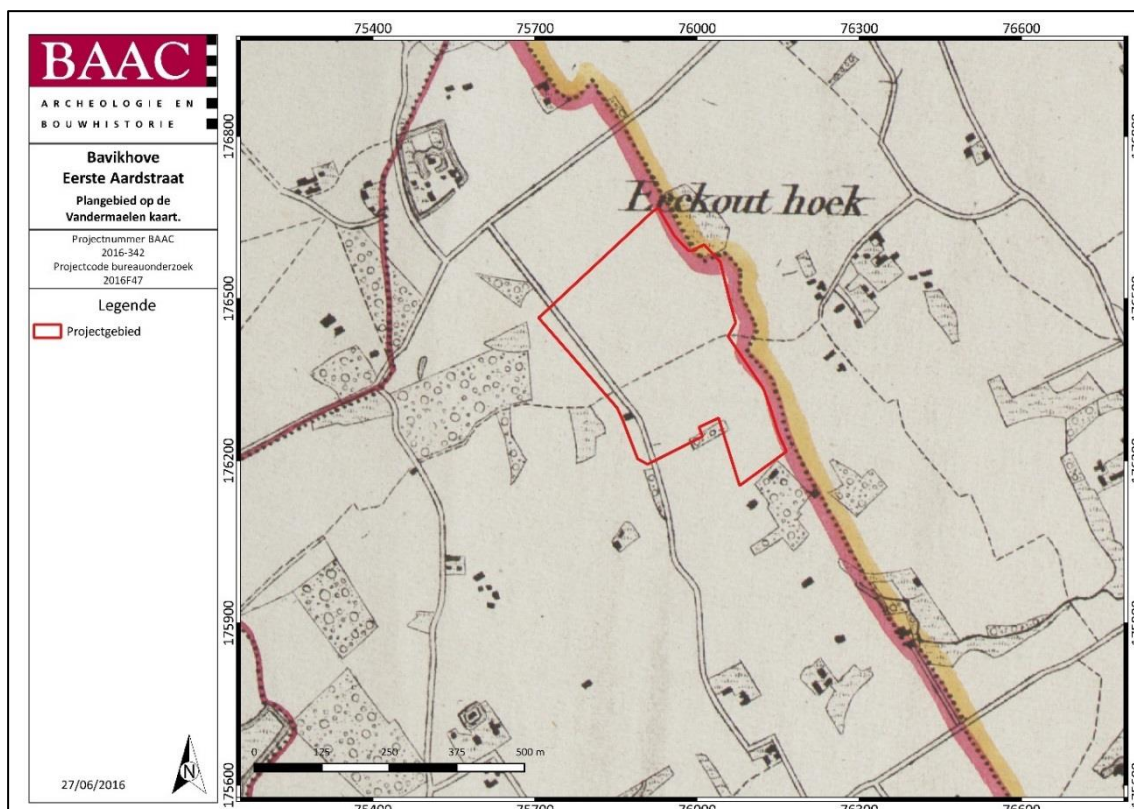
Figuur 11: Situering plangebied (in het rood) op de Ferriskaart³⁴

Een volgende bron is de Vandermaelenkaart. De gedetailleerde *Carte topographique de la Belgique* (schaal 1:20.000) werd tussen 1846 en 1854 vervaardigd door Philippe Vandermaelen en bestaat uit 250 folio's.³⁵ Ter hoogte van het plangebied worden lege akkers afgebeeld en een klein stukje bos. De oostelijke grens van het plangebied loopt op de intergemeentelijke grens Hulste – Ooigem. Parallel aan de westelijke grens loopt een weg. Doorheen het plangebied wordt een oost-west georiënteerde weg afgebeeld. Rondom het plangebied liggen her en der sites met walgracht en kleine geïsoleerde boerderijen verspreid.

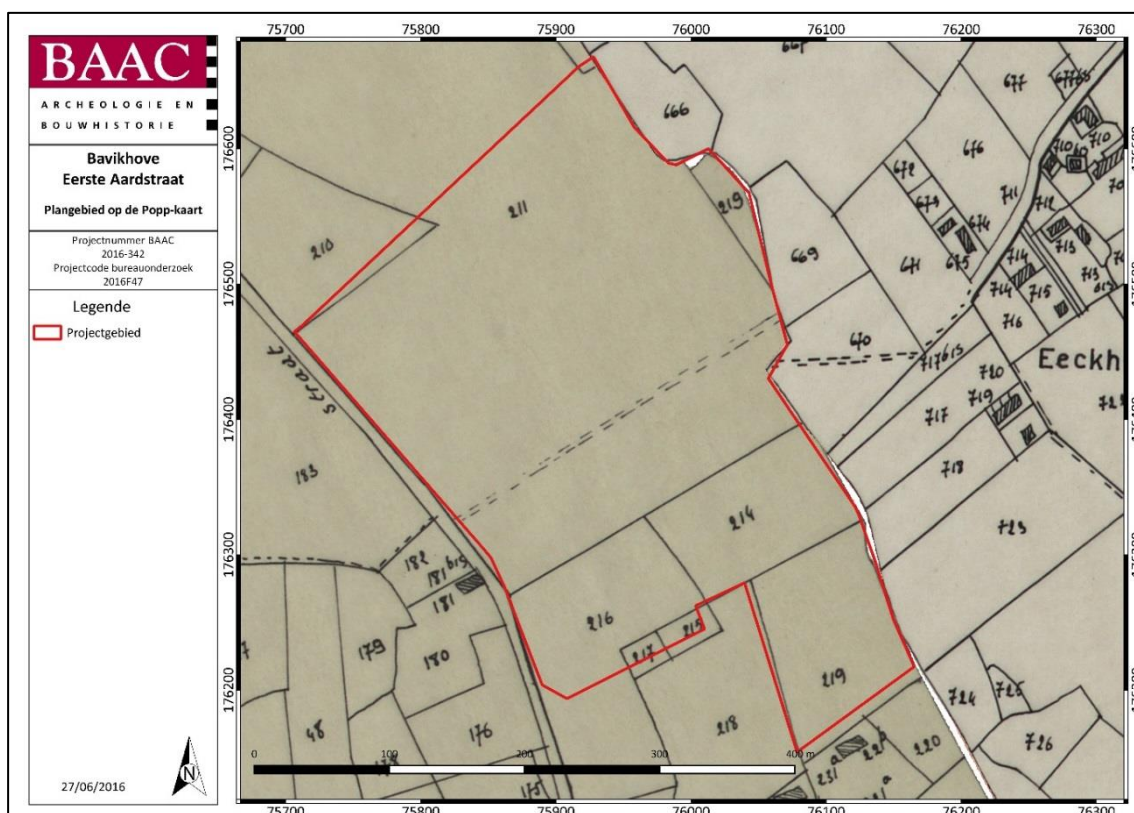
De situatie op de Poppkaart uit de tweede helft 19^{de} eeuw (1842-1879) toont de perceelsinvulling van het plangebied. We zien dat de huidige percelering weinig verschillend is van de situatie uit het midden van de 19^{de} eeuw. De voetwegel is nog steeds zichtbaar.

³⁴ AGIV 2016b.

³⁵ AGIV 2016b.



Figuur 12: Situering plangebied (in het rood) op de Vandermaelenkaart³⁶



Figuur 13: Situering plangebied (in het rood) op de Poppkaart³⁷

³⁶ AGIV 2016b.

³⁷ AGIV 2016b.

Op de historische kaarten staan voor het plangebied enkel akkers, boslandschap, een weg en een weg afgebeeld. Sporen van bebouwing zijn niet zichtbaar.

2.2.4 Archeologische data

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt ons om een inschatting te maken over het archeologisch potentieel van het plangebied. Voor het plangebied zelf aan de Eerste Aardstraat zijn er geen archeologische waarden gekend (Figuur 14).³⁸

Een overzicht van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied:

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied³⁹

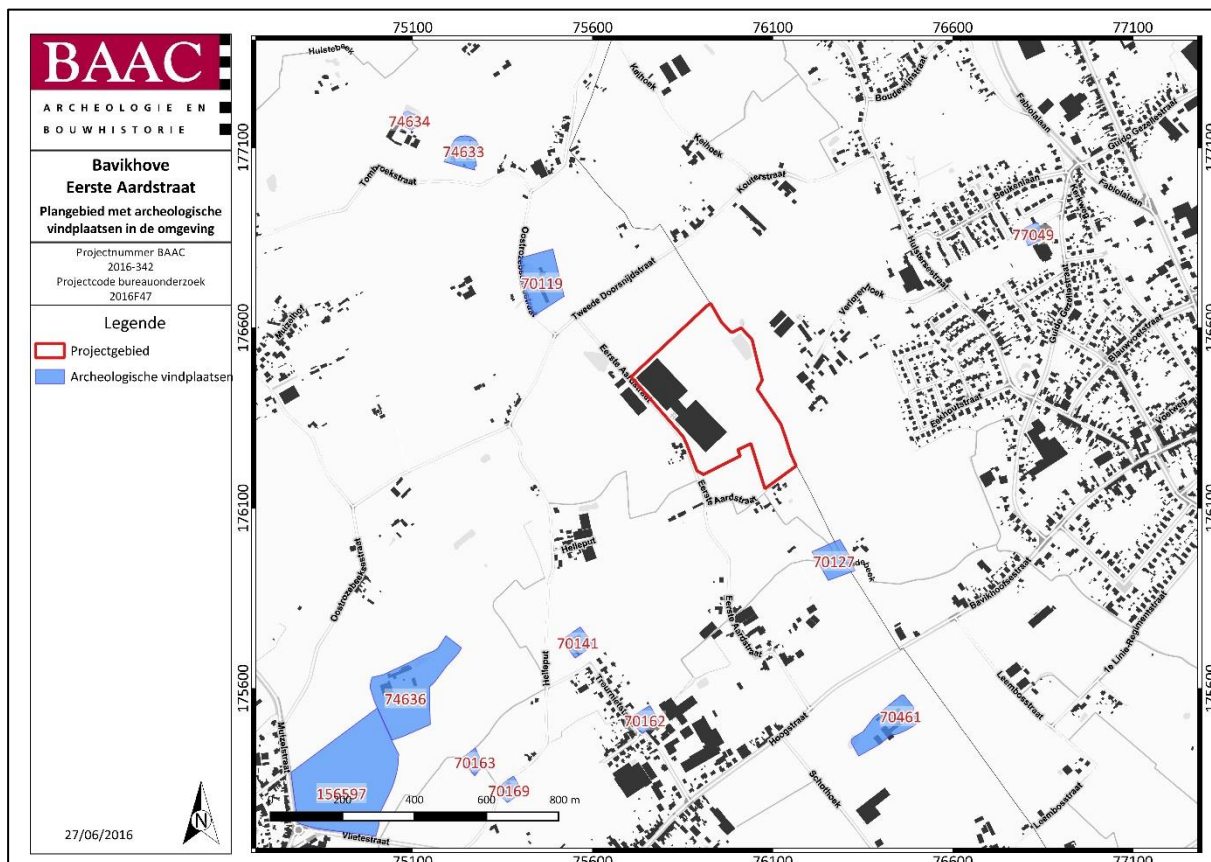
CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
70119	18 ^E -EEUWSE HOEVE TER TRIEST, SITE MET DUBBELE WALGRACHT
70127	INDICATOR: SITE MET WALGRACHT
70141	INDICATOR: SITE MET WALGRACHT
70162	INDICATOR: SITE MET WALGRACHT
70461	18 ^E -EEUWSE HOEVE TE CAPELLE, SITE MET WALGRACHT
70163	INDICATOR: SITE MET WALGRACHT
70169	INDICATOR: SITE MET WALGRACHT
74633	17 ^E -EEUWSE HOEVE TER TONNEBROUCKE, SITE MET WALGRACHT
74634	18 ^E -EEUWSE HOEVE TER CALFSHAEGE
156597	LOSSE VONDST: VUURSTENEN VOORWERPEN, GRIJZE TOT GRIJSZWART SILEX
74636	14 ^E -15 ^E -EEUWSE HOEVE SCHIERVELDE: MEERMAALS OMWALD KASTEEL
74637	18 ^E -EEUWSE HOEVE TER ELST, SITE MET WALGRACHT

Op basis van cartografische bronnen werden verschillende sites met walgracht opgenomen in de Centrale Archeologische Inventaris. Enkele vindplaatsen zijn eerder een indicatie dan een vastgesteld archeologische site (ID70127, ID70141, ID70162, ID70163, ID70169). Andere sites met walgracht (ID74637, ID74634, ID74633, ID70461, ID70119) dateren uit de 18^{de} eeuw in hun huidige vorm, maar kennen vermoedelijk hun oorsprong in de late middeleeuwen. Een opvallende hoeve is Hoeve

³⁸ Centraal Archeologische Inventaris 2016.

³⁹ Centraal Archeologische Inventaris 2016.

Schiervelde (ID74636), een meermaals omweld kasteel uit de 14^{de} - 15^{de} eeuw. Op een perceel naast het kasteel werden ook enkele vuurstenen artefacten aangetroffen (ID156597).⁴⁰



Figuur 14: Situering plangebied (in het rood) op CAI-kaart met de archeologische vindplaatsen in de omgeving⁴¹

2.2.5 Vroegste bewoning

In de loop der jaren werden relatief veel archeologische vondsten gedaan die kunnen wijzen op een oude occupatie van de gemeente Bavikhove. Zo werden heel wat lithische artefacten geregistreerd die zouden kunnen wijzen op menselijk aanwezigheid vanaf de late steentijd. We vermoeden dat de unieke en gunstige positie van de gemeente, op een hoogte aan de rand van de Leie-vallei, een zekere aantrekking zal uitgeoefend hebben op de mens.

⁴⁰ Centraal Archeologische Inventaris 2016.

⁴¹ Centraal Archeologische Inventaris 2016

2.3 Besluit

2.3.1 Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische bronnen en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gesteld worden of er zich archeologische waarden binnen het plangebied bevinden. Het plangebied werd namelijk niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen. Ook voor de oudere perioden (steentijd-metaaltijden-Romeinse periode) is er niets voorhanden wat betreft historische of archeologische bronnen die relevant zijn voor het plangebied. Historisch gezien weten we wel dat de gemeente Bavikhove al sinds de volle middeleeuwen, na de grote ontbossing van het Methelawoud, enkele bewoningskernen kende.

Geografisch en bodemkundig zijn er enkele elementen die de kans op occupatie in het verleden vergroten. Het plangebied ligt op een boogscheut van de alluviale Leie-vallei, in de nabijheid van de Paddebeek. Het terrein is gelegen aan de rand van een hoger gelegen rug, op vruchtbaar akkerland en vochtig grasland (naar de vallei toe). Ook de potentiële kans op erosie is zeer laag.

Verder kunnen we buiten de reeds gekende moderne verstoringen, waaronder de nivelleringswerken en funderingen van het huidige landbouwcomplex, vaststellen dat het plangebied in een recent verleden gevrijwaard is gebleven van grote bodemingrepen.

Op basis van deze gegevens is de kans op het aantreffen van archeologisch erfgoed groot. De enige manier om hierover uitsluitsel te krijgen is door het uitvoeren van een veldtoets met ingreep in de bodem.

2.3.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek en het potentieel op kennisvermeerdering

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, stelt BAAC vast dat tot op heden onvoldoende informatie gegenereerd is om de mogelijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven.

Het bureauonderzoek heeft immers aangetoond dat de kans bestaat dat op het terrein aan de Eerste Aardstraat te Bavikhove nog intacte archeologische waarden aanwezig kunnen zijn. In de directe en ruimere omgeving van het plangebied zijn archeologische resten uit diverse perioden geregistreerd. Het betreft onder andere een losse silexvondst en een groot aantal sites met walgracht daterend uit de late middeleeuwen. Op basis van de beschikbare gegevens kunnen voorlopig geen uitspraken gedaan worden over de aard en gaafheid van de eventueel aanwezige archeologische waarden. Een ingreep in de bodem is zodoende noodzakelijk om het potentieel op kennisvermeerdering te onderzoeken.

BAAC acht een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven noodzakelijk om in te schatten wat de kans is op de aanwezigheid van intacte archeologische relictten binnen het plangebied. Aangezien de terreinen momenteel niet toegankelijk zijn, dient een dergelijk onderzoek te worden uitgevoerd via een uitgesteld traject. BAAC neemt het proefsleuvenonderzoek dan ook mee in het programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek.

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van het terrein door een beperkt, maar statistisch representatief deel van dat terrein te onderwerpen aan archeologisch onderzoek. Dit representatief staal laat ons toe om de archeologische verwachting te toetsen en een gefundeerde uitspraak te doen over de totale archeologische waarde van het terrein. Over het gehele terrein kunnen archeologische waarden

worden verwacht, met uitzondering van de huidige vijver en het huidige serrecomplex. Er zijn dus delen van het terrein die een dusdanige verstoring hebben gekend dat eventuele archeologische resten vernietigd zullen zijn. Maar ook deze graad van verstoring moet afgetoetst worden tijdens een proefsleuvenonderzoek. We kunnen op basis van bureauonderzoek namelijk niet vaststellen in welke mate de nivellerings- en funderingswerken een invloed hebben gehad op het bodemarchief.

Het proefsleuvenonderzoek moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

*Algemeen:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

*Indien nog een vervolgonderzoek noodzakelijk blijkt:

- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Wat is de impact van het huidige gebruik van het terrein op het archeologische erfgoed?
- Is behoud *in situ*/planinpassing op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

2.3.3 Samenvatting gespecialiseerd publiek

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag door Franky Galle en Els Vanackere heeft BAAC Vlaanderen een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek opgesteld. Na een uitgebreide studie van historische, cartografische, topografische, geologische en bodemkundige bronnen, werd vastgesteld dat verder vooronderzoek noodzakelijk is om een uitspraak te kunnen doen over de aanwezigheid of afwezigheid van een archeologische site. BAAC raadt dan ook verder archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem aan.

2.3.4 Samenvatting niet gespecialiseerd publiek

Naar aanleiding van de stedenbouwkundige aanvraag voor de uitbreiding van een tomatenkwekerij werd in opdracht van Franky Galle en Els Vanackere een bureauonderzoek uitgevoerd. Omdat de terreinen op het ogenblik van de studie nog verbouwd werden, betreft het een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. De bureaustudie suggereert de mogelijkheid op het aantreffen van archeologische vondsten en sporen. Verder archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven werd dus aangeraden. Op die manier kan men de bewoningsgeschiedenis van het plangebied en de gemeente Bavikhove verder in kaart brengen.

2.4 Lijst met figuren

Figuur 1: Situering plangebied (in het rood) op de topografische kaart.....	1
Figuur 2: Situering plangebied (in het rood) op de GRB-kaart.....	2
Figuur 3: Situering plangebied (in het rood) met gekende verstoringen op een orthofoto	3
Figuur 4: Weergave van de geplande ingrepen (plot door BAAC op orthofoto)	5
Figuur 5: Situering plangebied (in het rood) op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM).....	8
Figuur 6: Situering plangebied (in het rood) op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) (detail)	9
Figuur 7: Situering plangebied (in het rood) op de tertiairgeologische kaart.....	11
Figuur 8: Situering plangebied (in het rood) op de quartairgeologische kaart schaal 1:200.000.....	12
Figuur 9a (links) en 9b (rechts): Kenmerken van de quartair geologische kaart binnen het plangebied	12
Figuur 10: Situering plangebied (in het rood) op de bodemkaart van Vlaanderen	13
Figuur 11: Situering plangebied (in het rood) op de Ferrariskaart.....	17
Figuur 12: Situering plangebied (in het rood) op de Vandermaelenkaart	18
Figuur 13: Situering plangebied (in het rood) op de Poppkaart.....	18
Figuur 14: Situering plangebied (in het rood) op CAI-kaart met de archeologische vindplaatsen in de omgeving.....	20

2.5 Lijst met tabellen

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied	19
---	----

2.6 Bibliografie

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIVb) 2016: *Basiskaarten, historische kaarten, Digitaal Terrein Model* [online] <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 24 juni 2016).

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIVa) 2014a: *Kleurenorthofoto's* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 24 juni 2016).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Bavikhove*. In Inventaris Onroerend Erfgoed. Opgehaald van <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/125107> (geraadpleegd op 24 juni 2016).

BEYAERT M, ANTROP M, DE MAEYER P, VANDERMOTTEN C, BILLEN C, DECROLY JM & WAYENS B 2006. België in kaart: de evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie, Brussel: Lannoo.

BOGEMANS F. 2005: *Technisch verslag bij de opmaak van de Quartairgeologische overzichtskaart van Vlaanderen*, Vlaamse overheid Dienst Natuurlijke Rijkdommen, Vrije Universiteit Brussel.

CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI) 2016: *Bavikhove* [online], <https://cai.onroerenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 24 juni 2016).

De Geyter G. e.a., 1999, *Toelichting bij de geologische kaart van België Vlaams Gewest: Kaartblad29-Kortrijk*, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap: Brussel.

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2014: Ferrariskaart [online], http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html / www.geopunt.be, (geraadpleegd op 24 juni 2016).

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2014b:

Vandermaelenkaart [online],

www.geopunt.be (geraadpleegd op 24 juni 2016).

DOV VLAANDEREN 2016: *Databank Ondergrond Vlaanderen, bodemkaarten, geologische kaarten* [online], <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html> (geraadpleegd op 24 juni 2016).

GEMEENTE HARELBEKE 2016: *Stadsarchief: geschiedenis van Bavikhove* [online]

<http://www.harelbeke.be/vrije-tijd/cultuur/stadsarchief-majestic/onze-geschiedenis/harelbeke-historisch/bavikhove> (geraadpleegd op 24 juni 2016)

HASQUIN H., 1980/1981, *Gemeenten van België: Geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek* - 4 delen.

VAN RANST E., SYS C., 2000: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent.

3 Bijlagen

3.1 Privacyfiche (wordt afzonderlijk bijgeleverd)

3.2 Tabel met archeologische perioden

BC/AD	Archeologische periode	Geologie	Klimaat	Cal C14 BP
1.800	Nieuwste Tijd	Holocene	Subatlanticum	1.000
1.500	Nieuwe Tijd			
500	Middeleeuwen			
0	Romeinse Tijd			
50				
800	IJzertijd		Subboreaal	2.000
	Bronstijd			
2.000				
4.500	Neolithicum			
5.300	Mesolithicum			
8.800	Paleolithicum	Pleistocene	Boreaal	3.000
			Preboreaal	4.000
			Late Dryas	5.000
			Allerød	8.000
			Vroege Dryas	10.000
			Bølling	12.000
			Weichsel	
100.000			Eem	
300.000		Saale		